

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 36

Рівне – 2024

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 36. Рівне: РДГУ, 2024. 248 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув,
Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 12 від 28 листопада 2024 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації: Серія КВ №15857-4329Р**

ISSN 2519-1942

Адреса редакційної колегії: 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31, корпус №5,
каб. 219, кафедра історії України РДГУ, тел. (067) 780-51-34

email: historical_conf_fhpsir@ukr.net <https://fipmv.rshu.edu.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Владислав Кравчук, Валерій Шеретюк

МИРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ РУСИ З ПОЛОВЕЦЬКОЮ ОРДОЮ.....7

Тетяна Пуха, Валерій Шеретюк

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ 1569-1648 РОКІВ.....14

Андрій Гурбик

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В МІЛІТАРНИХ
НАРАТИВАХ ЮРІЯ НЕМИРИЧА 1630-х РОКІВ.....21

Олександр Крупка

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ «КОЗАЦЬКОГО
НАРОДУ» ГЕТЬМАНЩИНИ.....32

Ірина Богданець, Валерій Шеретюк

КІЛЬКІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ МІСТЕЧОК, ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ
ВОЛИНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ
ХХ СТОЛІТТЯ.....41

Євген Куропаткін, Валерій Шеретюк

ДИВІЗІЯ УНР «ЗАПОРІЗЬКА СІЧ» ОТАМАНА ЮХИМА БОЖКА
У БОЯХ ЗА ЖМЕРИНКУ (1919 РІК).....52

Олена Максимчук, Валерій Шеретюк

ЗАГОСТРЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ
НАЦІОНАЛІСТАМИ ТА СОВЕТСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ.....66

Тетяна Опанасюк

ВІЙНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ:
НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ.....75

Едуард Опанасюк

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР У ФОРМУВАННІ КОНФЕСІЙНОГО
ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....86

Назар Корнійчук, Тетяна Карпунхіна

ВПЛИВ ІСТОРІЇ УПА НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ
ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ.....96

Дмитро Ващук

ДВІ ВІЙНИ – ОДНА ІСТОРІЯ (ДО ПОЧАТКУ МОСКОВСЬКО-
УКРАЇНСЬКИХ ВОЄН 1500–1503 РОКІВ ТА 2014 – ... РОКІВ).....108

РОЗДІЛ II

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Mihai Burunciuc

MOLDOVA AND ITS INTEGRATION INTO THE REGIONAL
ECONOMY OF THE 16TH CENTURY.....113

Альона Кібиш, Степан Сияк

УТВОРЕННЯ НАЦИСТСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ
КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ.....121

Дарина Татарин, Степан Сияк

ЖІНКИ У АРМІЯХ АНТИГІТЛЕРІВСЬКОЇ КОАЛІЦІЇ
1939-1945 РОКАХ.....133

Олександр Колодич, Степан Сияк

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПІВДЕННО
АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА
НЕЛЬСОНА МАНДЕЛИ.....141

Єлизавета Бещук, Тетяна Опанасюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ У
ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ У ХХІ СТОЛІТТІ.....153

Бахтієр Амінов

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РЕМЕСЕЛ.....159

РОЗДІЛ III

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Микола Федоришин

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРНОГО ЗАПРВІДНИКА «ДЕРМАНЬ» ІМЕНІ УЛАСА
САМЧУКА.....166

Андрій Слесаренко, Роман Михальчук

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЗІБРАНЬ
УСНОІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ І ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ
ІНСТИТУТУ ВІЗУАЛЬНОЇ ІСТОРИЇ ТА ОСВІТИ ФОНДУ ШОА
УНІВЕРСИТЕТУ ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ, США.....173

Оксана Кундеус

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....181

Тетяна Бородіна

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ УСНОІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ
КОЛЕКЦІЇ ЯХАД-ІН УНУМ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГОЛОКОСТУ НА
ПОЛТАВЩИНІ.....194

Юрій Ліннік

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ
Г. СКОВОРОДИ ТА П. ЮРКЕВИЧА.....198

Таміла Герасимчук

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У РОЗБУДОВІ ТОЛЕРАНТНОСТІ
ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....206

Дмитро Свиридон

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....220

Яна Лукашук, Степан Синяк

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ УВАГИ ДО КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ.....227

Михайло Жаб'юк, Степан Синяк

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....237

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....246

Промисловий етно-музей просто неба «Гульча». (Відстань до села Гільча Друга - 15 км від Дермані) .

Туристичний потенціал досить привабливий - мандрівники зі Словаччини і Чехії. Вони сьогодні досить активно відвідують землі свої предків.

II. Кадрове забезпечення.

Наявність поблизу Дермані (20 км) у місті Острозі Національного університету «Острозька академія» дозволить оперативно вирішувати кадрове забезпечення заповідника.

III. Мета заповідника

Заповідник музейними засобами ілюструє важливі віхи української історії та культури, формування та становлення державності, націотворення.

Державний статус дозволить закріпити та розвинути роль заповідника як провідного музею України з питань збереження та використання як збережених, так і зруйнованих пам'яток культурної спадщини. Застосовуючи сучасні прогресивні моделі управління культурною спадщиною, музейний заклад стане методичним центром для музеєфікації культурної спадщини в Україні, яка нині знаходиться у вкрай занедбаному стані.

Важливим пріоритетом роботи заповідника має бути національно-патріотичне виховання молодого покоління.

УДК 930 : 378 (73)

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЗІБРАНЬ УСНОІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ І ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ ВІЗУАЛЬНОЇ ІСТОРИЇ ТА ОСВІТИ ФОНДУ ШОА УНІВЕРСИТЕТУ ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ, США)

Андрій Слесаренко

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12

e-mail: avslesarenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/000-0001-7648-4003>

Роман Михальчук

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Чорновола, 76 б

e-mail: r.mykhalchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/000-0001-9313-4830>

У статті проаналізовано використання ресурсів зібрань усної історичної матеріалів в наукових дослідженнях і викладацькій практиці дослідників кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (на прикладі Інституту візуальної історії та освіти фонду «Шоа» університету Південної Каліфорнії, США / University South California Shoah Foundation – The Institute for Visual History and Education, USA). Професор кафедри всесвітньої історії РДГУ Роман Михальчук та доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ Андрій Слесаренко брали участь у нерезиденційній програмі Інституту візуальної історії та освіти фонду «Шоа» в якості афілійованих позаштатних вчених з лютого 2023 р. по лютий 2024 р.

Ключові слова: усна історія, наукові дослідження, викладацька практика, Інститут візуальної історії та освіти фонду «Шоа» університету Південної Каліфорнії, США, професор Роман Михальчук, доцент Андрій Слесаренко.

The article analyzes the use of resources of collections of oral history materials in scientific research and teaching practice of researchers of the Department of World History of the Rivne State University of Humanitarian (for example University South California Shoah Foundation – The Institute for Visual History and Education, USA). Professor of the Department of World History of Rivne State University of Humanitarian Roman Mykhalchuk and Associate Professor of the Department of World History of Rivne State University of Humanitarian Andriy Slesarenko participated in the non-residency program of the Institute of Visual History and Education of the Shoah Foundation as affiliated freelance scientists from February 2023 to February 2024.

Key words: oral history, scientific research, teaching practice, Institute of Visual History and Education of the Shoah Foundation of the University of Southern California, USA, Professor Roman Mykhalchuk, Associate Professor Andriy Slesarenko.

Невід’ємною складовою освітнього процесу ЗВО є поєднання наукових досліджень з практиками викладання/навчання здобувачів вищої освіти. На кафедрі всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету, яка в жовті 2024 р. відзначає 25-річчя, такі практики постійно

застосовуються під час викладання ряду навчальних дисциплін. Серед можливостей, зявдяки яким реалізовується даний принцип – участь викладачів в програмах стажувань, наукових проєктів, нерезидентських міжнародних програмах тощо.

Кандидати історичних наук, професор і доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету Роман Михальчукта Андрій Слесаренко в 2023-2024 н.р. брали участь у програмі для нерезидентських вчених Інституту візуальної історії та освіти фонду Шоа (університет Південної Каліфорнії, США) (The Institute for Visual History and Education Shoah Foundation University South California, USA). Термін дії програми склав 1 рік (7 лютого 2023 р. – 7 лютого 2024 р.). В освітньо-науковому проєкті вони брали участь як вчені нерезиденційної програми. Інформація про участь у міжнародному проєкті була оприлюднена на сайті РДГУ (розділ «Новини» від 26 березня 2023 р.) під назвою «Міжнародний проєкт дослідження Голокосту викладачів кафедри всесвітньої історії» [7]. Перші результати проєкту оприлюднено у публікації: «Усні джерела фонду Шоа Університету Південної Каліфорнії в наукових дослідженнях і викладацькій практиці (при викладанні курсів геноцидів, тоталітарних режимів, історії Азії, Африки та Латинської Америки)» [6]. Обидва учасники є дійсними членами Української асоціації усної історії: проф. Михальчук Р.Ю. – з жовтня 2023 р. (реєстраційний номер 025-23), доц. Слесаренко А.В. – з лютого 2024 р. (реєстраційний номер 100-24).

Завдяки участі у програмі викладачам вдалося підвищити свій фаховий рівень, набуті відомості використати у власних наукових пошуках та передати отримані знання студентам в якості засвоєння матеріалу, який має відношення до дисциплін, які викладаються на першому та другому рівні вищої освіти. Джерела усної історії, які опрацьовували дослідники під час проєкту дали можливість розглядати події з ретроспективи конкретної особи, «олюднити» історію [20, р. 118]. Роль усної історії як методу та історичного джерела є неоціненною, коли йдеться про тоталітарні режими, про що наголошує дослідниця Тетяна Боряк [1, с. 9]. Усна історія, за словами Анни Ленчовської, дає змогу зберегти не лише певні історичні факти, а й емоції, думки, психологічні реакції конкретної особи на травматичні події [2, с. 114].

Інститут візуальної історії та освіти фонду Шоа університету Південної Каліфорнії, який надав доступ до опрацювання джерел містить понад 56 тисяч свідчень розміщених в архіві візуальної історії. Завдяки інтерв'ю, проведеним у 65 країнах світу 45 мовами, свідчення відображають як індивідуальний досвід

масового насильства, так і соціальну та культурну історію ХХ ст. в глобальному масштабі [22].

Дана колекція бере початок з проєкту «Люди, які пережили Шоа», що реалізовувався для дослідження пам'яті про Голокост. Фонд був заснований режисером Стівеном Спілбергом 1994 р., щоб записати й зберегти спогади тих, хто пережив Голокост, а також інших свідків. Інтерв'ю записувалися на відеоплівку в 1994–1999 рр. Більшість з них було взято саме у євреїв, як жертв, що пережили Голокост (48 361). Також архів має свідчення політичних в'язнів, ромів та сінті (циган), свідків Єгови, жертв евгеніки, гомосексуалістів. Важливо, що в проєкті брали інтерв'ю в тих, хто рятував євреїв (Праведники народів світу). З 2006 р. фонд відеоматеріалів «Люди, які пережили Шоа» увійшов до університету Південної Каліфорнії, де він одержав назву «Інститут візуальної історії та освіти фонду Шоа університету Південної Каліфорнії» (USC The Institute for Visual History and Education Shoah Foundation, USA).

Від часу заснування за свою головну місію Інститут візуальної історії та освіти убачає у «подоланні упередженого ставлення, нетерпимості та фанатизму і тих страждань, що вони несуть за собою – через застосування в освітніх цілях історичних відеоматеріалів інституту». Формування архіву цих свідчень та надання доступу для дослідницької роботи в ньому, зокрема онлайн, є основним завданням діяльності організації. Мотивацією свідків було розповісти про події, щоб вшанувати пам'ять загиблих, свідчити про злочини, зарадити їх неповторення. Часто відеосвідчення є репрезентантами родинного чи/та особистого травматичного досвіду.

В Україні фонд записував інтерв'ю з 1995 р. по 1999 р. Всього було записано 3425 інтерв'ю у 268 населених пунктах. Найбільше спогадів записано в Одесі (544), Києві (359) тощо [8, р. 32]. Загалом, більшість інтерв'ю стосується насильства під час Другої світової війни, зокрема Голокосту. Тут найбільш висвітленими темами стали: відносини євреїв з неєвреями, погроми, намагання втекти від німецької окупації, становище євреїв в гетто, грабунок євреїв, вбивство під час масових акцій, опір окупантам, переховування в місцевих жителів та життя після Голокосту. В багатьох розповідях озвучувалися психологічні травми оповідачів. Потенціал свідчень про Голодомор 1932-1933 рр. ще повністю не розкритий українськими дослідниками, хоча радянські геноцидні практики впливали не лише на українців, а й на представників інших національностей, і це питання потребує докладнішого вивчення. Зокрема, про це йдеться у розповідях євреїв Клавдії

Ройзіної 1927 р.н., Йосифа Гелерова 1922 р.н. (Дніпропетровська область) тощо [18;15].

Досліджуючи численні свідчення про Голокост у матеріалах архіву, Роман Михальчук встановив, що вони висвітлюють не лише геноцид євреїв, а й травму Голокосту в євреїв, яким вдалося вижити [5]. Такі факти висвітлені в багатьох інтерв'ю, в яких євреї розповідали про зміни у психіці, проблеми зі здоров'ям після пережитих подій Голокосту. Наприклад, у своїх спогадах про це свідчили волинські євреї: Еміль Голдбартен 1906 р.н., Ісаак Розенблат 1930 р.н., Джордж Ганзберг 1921 р.н. та ін. [10; 14; 13], див. публікації [3; 4; 20].

Андрій Слесаренко опрацював в архіві Інституту візуальної історії та освіти інтерв'ю з Едуардом Голдштюкером (1913-2000) та Мілошем Гаєком (1921-2016) – провідними діячами «Празької весни» 1968 р. у Чехословаччині. Їх інтерв'ю дозволили порівняти наративи документальних та художніх історичних кінофільмів про антисемітизм та Голокост у Чехії та Словаччині з усноісторичними свідченнями [9; 19]. У рамках власних краєзнавчих студій дослідник ознайомився з інтерв'ю Клари Гармел 1926 р.н. і Євгенії Зельцер 1930 р.н., долі яких під час Другої світової війни були пов'язані з селом Бабин колишнього Гоцанського, а нині Рівненського району Рівненської області [17; 23].

Відзначимо, що в архіві усноісторичної колекції наявне інтерв'ю з колишнім викладачем РДГУ – Праведником народів світу, який врятував єврейського професора під час Голокосту – Кирилом Кіндратом, 1920 р.н., записане 20 листопада 1997 р. (який був викладачем педагогіки автора цих рядків у 1990-х роках – А.С.) [16].

Опрацювання джерел Інституту дало можливість застосувати результати роботи під час викладання навчальних дисциплін «Середньовічна, нова та сучасна історія країн Азії, Африки та Латинської Америки» (лекційні та практичні заняття) 2022-2023 н.р. та «Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки» 2023-2024 н.р. (3 та 4 курс, факультет історії, політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету). Доцент Андрій Слесаренко для висвітлення геноцидів ХХ ст. використав свідчення Гаоши Лі 1925 р.н. (Китай, Нанкін) тема: «Країни Азії та Африки в Другій світовій війні», Теарі Сенг 1971 р.н. (Камбоджа) тема: «Країни Індокитаю в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.» та Фредді Мутангуа 1976 р.н. (Руанда) тема: «Соціально-економічний і політичний розвиток Африки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.» [12; 21; 11]. Таким чином, завдяки усним наративам (свідченням) людей, їхнім індивідуальним

переживанням (поглядам, переконанням), що стосуються конкретного історичного періоду, збагачуються знання здобувачів вищої освіти.

Отже, використання ресурсів усної історичних матеріалів, зокрема Інституту візуальної історії та освіти фонду Шоа (університет Південної Каліфорнії, США) є важливим у сучасних наукових дослідженнях і викладацькій практиці, що дає можливість різносторонньо розкрити тему не лише в науковому дискурсі, а й в освітньому процесі. Дані колекції містять інформацію, які не зустрічається в інших джерелах. Контент аналізованих свідчень засвідчує потужний потенціал у вивчення Голокосту та інших геноцидів, тоталітарних режимів. Однак, вони потребують перевірки з іншими даними, адже це суб'єктивні джерела.

Джерела та література

1. Боряк Т. Усна історія у джерельній базі студій Голодомору: історія формування та інформаційний потенціал корпусу свідчень: монографія / відпов. ред. О. Даниленко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 632 с.
2. Ленчовська А. Відеосвідчення інституту Фонду Шоа як джерело до вивчення та викладання історії ромів України у період 1941–1944 рр. *Голокост і сучасність*, 2009. № 2 (6). С. 114–123.
3. Михальчук Р. Порятунком євреїв в Мізочі під час Голокосту у свідченнях жертв: відеоджерела Інституту візуальної історії та освіти фонду Шоа університету Південної Каліфорнії в США. *Пам'ять нетлінна: Голокост на теренах нашого краю. Науковий збірник «Велика Волинь»*. Матеріали Міжнародної науково-краєзнавчої конференції (Бердичів, 13–14 вересня 2021 р.). Вип. 62 / Упоряд. П.С. Скавронський. Бердичів: ФОП Мельник М.М., 2021. С. 226–238.
4. Михальчук Р. Свідчення Ісаака Розенבלата як джерело вивчення Голокосту та місцевої історії. *Проблеми історії Голокосту: український вимір*. Реферований щорічний журнал. Дніпро. Інститут «Ткума»; ПП «Ліра ЛТД», 2023. Вип. 15. С. 60-99.
5. Михальчук Р. Травма Голокосту у свідченнях жертв. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Вип. 34. Рівне: РДГУ, 2022. С. 62–68.
6. Михальчук Р., Слесаренко А. Усні джерела фонду Шоа Університету Південної Каліфорнії в наукових дослідженнях і викладацькій практиці (при викладанні курсів геноцидів, тоталітарних режимів, історії Азії, Африки та Латинської Америки) // *Наука, освіта, суспільство очима молодих*. Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Рівне: РВВ РДГУ, 2024. С.102-103
7. Міжнародний проєкт дослідження Голокосту викладачів кафедри всесвітньої історії [Електронний ресурс]. URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/2803-mizhnarodnyi-proiekt-doslidzhennia-holokostu-vykladachiv-kafedry-vsесvitnoi-istorii>.
8. BrooksCrispin. Video Interviews on Ukraine in the USC Shoah Foundation Institute's Visual History Archive. *The Holocaust in Ukraine: New Sources and Perspectives: Conference*

Presentations. Washington: Center for advanced Holocaust studies US Holocaust memorial museum, 2013. P.17–62.

9. Eduard Goldstucker. Interview 10367. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
10. Emil Goldbarten. Interview 07722. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
11. Freddy Mutanguha. Interview 52137. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
12. Gaosha Li. Interview 52118. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
13. George Ganzberg. Interview 46431. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
14. Isaac Rozenblat. Interview38507. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
15. Josyf Gelerov. Interview39323. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
16. Kirill Kindrat. Interview 37436. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
17. Klara Germel. Interview 52137. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
18. Klavdiia Roizina Interview 47269. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
19. Milos Hajek. Interview 20783. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
20. Mykhalchuk R. Holocaust oral history sources in the educational and scientific discourse (based on the sources of the Shoah Foundation of the University of Southern California and Yahad-In Unum in France). *International multidisciplinary scientific and practical Internet conference «Innovative projects and paradigms of international education»*. Georgia, Tbilisi, Ukraine, Kyiv, February 28 – March 1, 2023. P. 118–121.
21. Theary Seng. Interview 52041. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
22. University South California Shoah Foundation Institute. URL: <https://sfi.usc.edu> (accessed: 01.02.2024).
23. Zenyah Zeltser. Interview 5833. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.

References

1. BoriakT. Usna istoriia u dzherelnii bazi studii Holodomoru: istoriia formuvannia ta informatsiinyi potentsial korpusu svidchen: monohrafiia / vidpov. red. O. Danylenko. Kyiv : TOV «IurkaLiubchenka», 2024. 632 s.
2. Lenchovska A. Videosvidchennia instytutu Fondu Shoa yak dzherelo do Vyvchennia ta vykladannia istorii romiv Ukrainy u period 1941–1944 rr. *Holokost i suchasnist*, 2009. № 2 (6). S. 114–123.
3. Mykhalchuk R. Poriatunok yevreiv v Mizochi pid chas Holokostu u svidchenniakh zhertv: videodzherela Instytutu vizualnoi istorii ta osvity fondu Shoa universytetu Pivdennoi Kalifornii v SShA. *Pamiat netlinna: Holokost na terenakh nashoho kraiu*. Naukovyi zbirnyk «Velyka Volyn». Materialy Mizhnarodnoi nauково-kraieznavchoi konferentsii (Berdychiv, 13–14 veresnia 2021 r.). Vyp. 62 / Uporiad. P.S. Skavronskyi. Berdychiv: FOP Melnyk M.M., 2021. S. 226–238.

4. Mykhalchuk R. Svidchennia Isaaka Rozenblata yak dzherelo vyvchennia Holokostu ta mistsevoi istorii. Problemy istorii Holokostu: ukrainskyi vymir. Referovanyi shchorichnyi zhurnal. Dnipro. Instytut «Tkuma»; PP «Lira LTD», 2023. Vyp. 15. S. 60-99.
5. Mykhalchuk R. Travma Holokostu u svidchenniakh zhertv. Aktualni problemy vitchyznianoї ta vsesvitnoi istorii: Zb. nauk. pr. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 34. Rivne: RDHU, 2022. S. 62–68.
6. Mykhalchuk R., Slesarenko A. Usni dzherela fondu Shoa Universytetu Pivdennoi Kalifornii v naukovykh doslidzhenniakh i vykladatskii praktytsi (pry vykladanni kursiv henotsydiv, totalitarnykh rezhymiv, istorii Azii, Afryky ta Latynskoi Ameryky) // Nauka, osvita, suspilstvo ochyma molodykh. Materialy XVII Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii zdobuvachiv vyshchoi osvity ta molodykh uchenykh. Rivne: RVV RDHU, 2024. S.102-103
7. Mizhnarodnyi projekt doslidzhennia Holokostu vykladachiv kafedry vsesvitnoi istorii [Elektronnyi resurs]. URL: <https://www.rshu.edu.ua/newhome/2803-mizhnarodnyi-proiekt-doslidzhennia-holokostu-vykladachiv-kafedry-vsesvitnoi-istorii>.
8. BrooksCrispin. VideoInterviewsonUkraineintheUSCShoahFoundationInstitute’sVisualHistoryArchive. *The Holocaust in Ukraine: New Sources and Perspectives: Conference Presentations*. Washington: Center for advanced Holocaust studies US Holocaust memorial museum, 2013. S.17–62.
9. Eduard Goldstucker. Interview 10367. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
10. Emil Goldbarten. Interview 07722. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
11. Freddy Mutanguha. Interview 52137. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
12. Gaosha Li. Interview 52118. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
13. George Ganzberg. Interview 46431. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
14. Isaac Rozenblat. Interview38507. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
15. Josyf Gelerov. Interview39323. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
16. Kirill Kindrat. Interview 37436. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
17. Klara Germel. Interview 52137. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
18. Klavdiia Roizina Interview 47269. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
19. Milos Hajek. Interview 20783. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
20. Mykhalchuk R. Holocaust oral history sources in the educational and scientific discourse (based on the sources of the Shoah Foundation of the University of Southern California and Yahad-In Unum in France). *International multidisciplinary scientific and practical Internet conference «Innovative projects and paradigms of international education»*. Georgia, Tbilisi, Ukraine, Kyiv, February 28 – March 1, 2023. P. 118–121.
21. Theary Seng. Interview 52041. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.
22. University South California Shoah Foundation Institute. URL: <https://sfi.usc.edu> (accessed: 01.02.2024).
23. Zenyah Zeltser. Interview 5833. Visual History Archiv. USC Shoa Foundation Institute.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Амінов Бахтієр** - кандидат історичних наук, доцент Кокандського державного педагогічного інституту (Республіка Узбекистан)
2. **Burunciuc Mihai** - PhD student, Doctoral School of Humanities and Education of the State University of Moldova (Republic Moldova)
3. **Бещук Єлизавета** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського державного гуманітарного університету
4. **Богданець Ірина** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
5. **Бородіна Тетяна** - старший викладач кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія», випускниця Докторської школи імені родини Юхименків НаУКМА
6. **Ващук Дмитро** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
7. **Герасимчук Таміла** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
8. **Гурбик Андрій** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
9. **Жаб'юк Михайло** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
10. **Кібиш Альона** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
11. **Колодич Олександр** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
12. **Корнійчук Назар** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
13. **Кравчук Владислав** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
14. **Крупка Олександр** - кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування
15. **Кундеус Оксана** – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
16. **Куропаткін Євген** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського

державного гуманітарного університету

17. **Ліннік Юрій** – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗВО «Рівненська медична академія»
18. **Лукашук Яна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
19. **Максимчук Олена** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
20. **Михальчук Роман** – кандидат історичних наук, професор, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
21. **Опанасюк Едуард** - здобувач ступеня PhD, спеціальності «Релігієзнавство» Рівненського державного гуманітарного університету
22. **Опанасюк Тетяна** - кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
23. **Пуха Тетяна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
24. **Свиридон Дмитро** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
25. **Синяк Степан** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
26. **Слесаренко Андрій** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
27. **Татарин Дарина** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
28. **Федоришин Микола** - завідувач літературного музею Уласа Самчука комунального закладу «Рівненський обласний краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради
29. **Фьольдварі Шандор** - df.phil., науковий співробітник, викладач балтійських досліджень Університету м. Дебрецен (Угорщина)
30. **Шеретюк Валерій** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 36

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 29.11.2024 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 243/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 36. Рівне, 2024. 248 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024